

Maakuntavaltuusto 9.12.2024

Toimenpidealoite

Pohjois-Pohjanmaan liitto toimeenpanee EU:n vesipuitedirektiiviä ja EU:n ennallistamisasetusta mm. pikaisesti palauttamalla kaikki vaelluskalat luonnonmukaisilla ohitusuomilla Oulu- ja Iijokeen, Merikosken kosken palauttamista, Pyhäjoen ja Siikajoen patojen purkua ja Kuusingin kanavan lopullista ennallistamista

Perustelut:

Voimalayhtiöiden rakentamat padot Iijoen ovat olennainen osa alueen energiantuotantoa, mutta ne aiheuttavat myös haasteita vaelluskaloille, kuten lohille. Padot estävät kalojen luontaiset vaellusreitit niiden siirtyessä kutualueille ja takaisin, mikä yksiselitteisesti heikentää kalakantojen elinvoimaisuutta ja vaikuttaa koko joen ekosysteemiin kielteisesti. Iijoen osalta on toteutettu toimia, joilla on pyritty parantamaan tilannetta. Kuitenkin toimet ovat hyöty-kustannus näkökulmasta tehottomia.

Vaikka tällaiset toimenpiteet ovat askel oikeaan suuntaan, tutkimukset osoittavat, että padot edelleen uhkaavat kalojen elinympäristöjä maailmanlaajuisesti.

On tiedossa ja on tutkimusta siitä, että padot rajoittavat merkittävästi kalojen liikkumista niiden luontaisilla reiteillä, mikä rajoittaa niiden lisääntymiskykyä ja vaikuttaa negatiivisesti koko ekosysteemin toimintaan.

Tekniset ratkaisut ovat tehottomia verrattuna luonnonmukaisiin ratkaisuihin. Lisäksi vallitseva oikeus- ja lakitulkinnat, siitä mitä ja miten voimalayhtiöiden tulisi toimia jokien ja vaelluskalojen kanssa, on menossa oikeaan suuntaan, myös tämä vie pohjaa teknisiltä ratkaisuilta hoitaa vaelluskalakantaa ja joki-ekosysteemiä.

EU:n-ennallistamisasetuksen näkökulmasta Oulu-, ja Iijoen vaelluskalojen elinolosuhteiden parantaminen luonnonmukaisilla nousu- ja ohitusuomilla olisi merkittävä teko luonnon kannalta ja lisäksi tuottaa ennallistamisasetuksen vaatimaa ennallistamista. Edistetään Kiiminkijoen, Kuivajoen ja Olhavanjoen vesistöjen määrittelyä erityisvesistöiksi joissa parannetaan EU:n ennallistamisasetuksen hengessä vedenlaatua uhanalaisten vaelluskalojen kutuolosuhteiden parantamiseksi. Pyhäjoella, Siikajoella ja Kalajoella sekä Koillismaalla selvitetään pienvesivoimaloiden purkua, ja edistetään luonnonmukaisia ohitusuomia ja koskikunnostuksia sekä vedenlaadun parantamista.

Iijoen kaltaisilla joilla tarvitaan luonnonmukaisia ohitusreittejä, jotka mahdollistavat kalojen esteettömän vaelluksen niiden luontaisilla reiteillä. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan sekä alavirtaan että ylävirtaan suuntautuva kalojen liike. Tällaiset ohitusreitit eivät ainoastaan edistä kalojen eloonjäämistä ja lisääntymistä, vaan ne voivat myös parantaa paikallista kalastusta ja matkailua, mikä hyödyttää alueen taloutta ja säilyttää sen luonnon monimuotoisuuden.

Ongelmana on voimalaitosten omistajien nuukuus padotusta vedestä, kun luonnonmukaisessa purossa juoksevaa vettä ajatellaan menetettynä tehona.

Lohi Iijokeen 2 -hanke ja vastaavat toimenpiteet ovat siis tärkeitä, mutta niiden tehokkuutta ja kattavuutta tulee jatkuvasti arvioida ja kehittää, jotta voidaan varmistaa Iijoen kalakantojen ja koko ekosysteemin terveys ja kestävyys pitkällä tähtäimellä.

Jotta Lohi Iijokeen todella palaa tarvitaan luonnonmukaisia nousu uomia/puroja jolla kalat voivat ohittaa voimalaitokset.

Esitämme toimenpidealoitteena, että Pohjois-Pohjanmaan liitto käynnistää selvityksen hankkeesta jossa Iijokeen ja Oulujokeen tehtäisiin luonnonmukaiset ohitusreitit vaelluskaloille ja ympäristövirtaamat vanhoihin kuivin uomiin

Lisäksi esitämme toimenpidealoitteena selvitystä hankkeesta, joilla tuettaisiin pienempien voimalaitosten ohittamista tai purkua – esimerkkinä Pyhäjoen Hourukoski jonka teho on 0,5MW eli kymmenes osa yhdestä nykyaikaisesta tuulivoimalasta.

Oulussa 9.12.2024

Jouni Jussinniemi ja Mika Flöjt

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä

Vihreiden valtuustoryhmä